

Ушанаванне памяці Тадэвуша Касцюшкі ў свеце

У Польшчы ў гонар Касцюшкі пад Кракавам насыпаны курган і устаноўлены помнік, многія вуліцы, плошчы носяць яго імя. У многіх мясцінах Польшчы ёсць помнікі.

У ЗША ў гонар Касцюшкі ёсць помнікі ў 6 гарадах, яго імем названа адна з акруг штата Індыяна, горад у штаце Місісіпі, астравы на Алясцы.

У Швейцарыі ў гонар Касцюшкі ўстаноўлены помнік, існуе музей Тадэвуша Касцюшкі ў горадзе Салоры.

У Францыі ёсць помнік Т. Касцюшку.

У Аўстраліі іменем Касцюшкі названа самая высокая гара – 2228 м. (яе назваў у 1840 годзе паляк Павел Стпэлецкі, які першым узыйшоў на яе вяршыню).

У Расіі імя Т. Касцюшкі маюць плошча ў Разані і вуліца ў Санкт-Пецярбургу.

Ва Украіне імя Т. Касцюшкі носіць вуліца ў Львове.

У Беларусі іменем Касцюшкі названы плошчы, вуліцы і завулки ў Гародні, Берасці, Косаве, Лідзе; у Гародні і Косаве ўстаноўлены мемарыяльныя знакі.

Помнікі Тадэвушу Касцюшку ўстаноўлены ў в. Малыя Сяхновічы, у Мінску на тэрыторыі амбасады Злучаных Штатаў Амерыкі, а таксама ў Старадарожскім мастацкім музеі. У Марачоўшчыне (каля Косава) адкрыты дом-музей Т. Касцюшкі.

Пасля аднаўлення сядзібы-музея Т. Касцюшкі ў Марачоўшчыне (каля Косава, Берасцейшчына), кожны год у дзень нараджэння Героя (4 лютага) тут збіраецца шырокая дэмакратычная грамадскасць, дыпламаты і прадстаўнікі ўлады.

М. Яблонскі "Тадэвуш Касцюшка". Карціна 1827 г.

Сядзіба Тадэвуша Касцюшкі ў Марачоўшчыне

Буклет выдадзены рэдакцыяй бюлетэня
"Рэха Берасцейшчыны"

Інфармацыйная падтрымка:
DZEDZICH.ORG, GDV.OF.BY,
BELAAZIORSK.BELARDA.ORG,
RBERASCIE.LIVEJOURNAL.COM

Надрукавана на прынтэры, наклад 100 асобнікаў
© Павел Дайлід
E-MAIL: DAJLID@TUT.BY

"За адну шляхту біцца не буду.
Хачу свабоды цэламу народу,
і толькі за яе дам сваё жыццё"

264-я ўГОДКІ НАРАДЖЭННЯ
ТАДЭВУША КАСЦЮШКІ

ЗА НАШУ І ВАШУ
СВАБОДУ

КОСАВА, ЛЮТЫ 2010

Андрэй Тадэвуш Банавентура КАСЦЮШКА

(4 лютага 1746, фальварак Марачоўшчына каля Косава на Берасцейшчыне – 15 кастрычніка 1817, Салатурн, Швейцарыя)

Вядомы палітычны і вайсковы дзеяч Рэчы Паспалітай у апошнія гады існавання гэтай дзяржавы, кіраўнік нацыянальна-вызваленчага руху паўстання 1794 г.

Паходзіў з шляхецкага роду беларускага паходжання герба “Рох III”.

У 1760 г. скончыў любяшоўскі піярскі калегіюм, у 1769 г. Варшаўскі кадэцкі корпус, у 1774 г. Парыжскую акадэмію. Вывучаў артылерыю, архітэктару, фартыфікацыю (будаўніцтва абарончых цвердзяў), быў слухачом у Акадэміі жывапісу і скульптуры.

У 1775 – 1776 гадах жыў у Парыжы.

8 год (1776 – 1783) Касцюшка жыў у ЗША, добраахвотна ўдзельнічаў у вайне за незалежнасць Злучаных Штатаў Амерыкі.

Служыў у амерыканскай арміі на пасадзе галоўнага вайсковага інжынера арміі Поўначы.

У 1777 г. Касцюшка ўдзельнічаў у будаўніцтве фартыфікацый пад Саратогай, кіраваў будаўніцтвам

найвялікшай цытадэлі ЗША ва Уэст-Пойнце.

У 1783 г. Кангрэс Злучаных Штатаў Амерыкі надаў Тадэвушу Касцюшку званне брыгаднага генерала.

Быў узнагароджаны ордэнам Цынцынаці, атрымаў амерыканскае грамадзянства, пажыццёвую пенсію і зямельны надзел.

У 1784 г. Касцюшка вярнуўся на радзіму з ЗША з намерам служыць у войску Вялікага Княства Літоўскага. Жыў і гаспадарыў у сваім радавым маёнтку Сяхновічы.

У 1789 г. прызначаны генерал-маёрам войск Рэчы Паспалітай. Вызначыўся ў бітве пад Дубенскай як камандзір дывізіі ў арміі Юзафа Панятоўскага, за што быў узнагароджаны вышэйшым польскім ваенным ордэнам “Віртуці Мілітары” з прысваеннем яму вайсковага звання генерал-лейтэнант у 1792 г.

У 1792 – 1793 гадах Т.Касцюшка выязджаў у Лейпцыг (Германія) і Парыж (Францыя) па дапамогу для паўстання, але канкрэтнай дапамогі не атрымаў.

24 сакавіка 1794 г. Тадэвуш Касцюшка быў абвешчаны галоўнакамандуючым Узброенымі сіламі і начальнікам паўстання Рэчы Паспалітай.

Касцюшка даў прысягу на вернасць паўстанню і абвясціў, што будзе змагацца за непарушнасць межаў дзяржавы – Рэчы Паспалітай.

Да 1794 г. былі ўжо два падзелы Рэчы Паспалітай і яна ўжо згубіла 2/3 сваёй тэрыторыі! Расія, Аўстрыя і Прусія ў 1772 і 1793 гадах добра пажывілася за кошт тэрыторыі Рэчы Паспалітай.

Касцюшка стаяў за ўстанаўленне самаўладдзя народа і за ўсеагульную свабоду – за дэмакратыю, дэмакратычны лад у краіне.

У траўні 1794 г. Касцюшка прызначыў Найвышэйшую нацыянальную раду, выдаў Паланецкі ўніверсал пра вызваленне сялян ад прыгоннай залежнасці. Ён імкнуўся надаць паўстанню агульнанародны дэмакратычны характар, але намер Касцюшкі зрабіць уступкі сялянству сустрэў

супраціўленне польскай шляхты, што значна звужала сацыяльную базу паўстання.

У бітве пад Мацяёвіцамі 10 кастрычніка 1794 г. Тадэвуш Касцюшка быў цяжка паранены, трапіў у палон расійскай арміі і заключаны ў Петрапаўлаўскую цверць (Пецярбург).

Дарэчы, паўстанне паталіў у моры крыві будучы генералісімус Расійскай імперыі Аляксандр Васільевіч Сувораў.

**Вы жыхары Касцюшкавай зямлі,
Якую скрозь крывёю залілі
Сатрапы кацярынінскіх часоў...
Вы не забыліся на тую кроў?**

*Дж. Байран. “Бронзавы век”,
перакл. Уладзіміра Дубоўкі.*

Пасля вызвалення ў 1796 г. з вязніцы Т.Касцюшка выехаў у Злучаныя Штаты Амерыкі, але потым вярнуўся ў Заходнюю Еўропу.

У лісце да Аляксандра I за два гады да смерці Тадэвуш Касцюшка пісаў: *“Нарадзіўся я ліцьвінам... заслона будучыні лшч пакрывае лёс маёй роднай зямлі...”*

Ён падкрэсліваў, што ён ліцьвін і імкнецца служыць сваёй радзіме – Вялікаму Княству Літоўскаму.

Памёр Тадэвуш Касцюшка ў Швейцарыі ў горадзе Салатурн. Пазней яго парэшткі былі перапахаваны ў Кракаве.

**Падрыхтавана паводле
spadchyna.org**

Ф. Смуглевіч “Прысяга Тадэвуша Касцюшкі на кракаўскім рынку”.